

PANIJA ZATRLA PROTIKLERIKALNE IZGREDE

Ukrenila vse potrebno, da prepreči pogovne izbruhe. Armada ostala zvesta republikli. Konfiskacija kraljeve palače. Menihi in nune zapuščajo samostane

Madrid, 15. maja. — Člani republikanskega kabineta so se sičeli sešli na dolgem posvetovanju, na katerem so razpravljali o vseh vprašanjih, da se prepreči obnovitev protiklerikalnih izbruhov, ki so terorizirali Španijo zadnje dni in da določijo ukrepe za tiste, ki so jih povzročili.

Po posvetovanju je bilo namenovano, da je vlada zadovoljna s predlogi, ki so bile izdane za preprečevanje miru. Izgredi so postali in v deželo se je povrnilo normalno stanje. Vlada je prestala veliko preobremenitev in je izšla zmogovita iz situacije, kajti armada je ostala zvesta republikli.

Poletno palačo bivšega kralja Alfonza v San Sebastianu je vlada konfiscirala in pričakuje se nadaljnje konfiskacije. Palača je vredna \$750.000 in je bila dar plemenskega ljudstva Alfonzovi materi, kraljici Mariji Kristini.

Škoda, povzročena s požigi cerkvene lastnine zunaj Madrida, se ceni na dva milijona dolarjev. V Alicante je bilo požganih petnajst cerkva in drugih katoliških poslopj.

Španija ima skoro pettisoč samostanov in so večinoma izpraznjeni, ker so menihi in nune pogledali in si poiskali zavetje v privatnih stanovanjih. Večina se ni hotela vrniti v samostane, čeprav so jim oblasti zagotovile varnost pred izgredi.

REBELNO GIBANJE NA KITAJSKEM

Veliki in vladne čete se spoprijele v bližini Kantona. Kaisekovi vladni preti strmoglavljene

Sangaj, Kitajska, 15. maja. — Pokus rebelnega generala Čen Čangja, da razoroži tri regije vzhodnega vojaštva, je dosegel do spopada v Whompaou, predmestju Kantona, in bitka, v kateri je bilo večje število mož na obeh straneh ubitih in ranjenih, se nadaljuje. Rebelni general poveljuje armadi 5.000 mož. Promet na reki med Kantonom in Hongkongom je bil suspendiran radi streljanja z obeh strani.

Poročilo se glasi, da so nacionalistične čete zasedle utrjeno pozicijo in imajo na razpolago veliko zalogo municije in orožja, ki ga je vlada nedavno kupila v Nemčiji. Poročila se da, da se glase, da so banditi v severni Kitajski pričeli pleniti orientalske grobnice, ki hranijo mnogo dragocenosti.

Ker so pričeli uradniki, med njimi Sun Fo, minister železnice, Wang Cung-huit, justični minister, in drugi zapuščati nacionalistično vladno, se je bati, da bodo rebeli strmoglavili Kaisekov režim.

Argentinski socialisti obsojajo diktaturo

Buenos Aires, 15. maja. — Nacionalistična stranka v Argentini, ki je najbolj podpirala revolucijo proti prezidentu Iriyevu v zadnjem septembru, je objavila proklamacijo, v kateri ostro kritizira režim sedanjega predsednika, generala Uriburua, radi njegovega diktatorskega postopanja. Stranka naj bi bila v političnih persekucijah vsaka poštena volina kampanja nemogoča. Socialisti zahtevajo volitve z neomejeno tiskovno, govorno in zborovalno svobodo.

Magnat pobija sovjetske metode

Dejal je, da je ruski dumping pšenice povzročil kaos na svetovnih tržiščih

Washington, D. C. — (FP) — E. Van Rompa, belgijski žitni magnat, je v ostrih besedah kritiziral sovjetske trgovske metode in apeliral na zastopnike velebiznisa, ki so se udeležili kongresa Mednarodne trgovske zbornice na mednarodno kooperacijo v pobijanju brutalnih političnih, socialnih in ekonomskih teorij, ki jih izvaja s silo sovjetska Rusija. Njegova obsodba načina sovjetskega uvoza in prodaje pšenice v inozemstvu z namenom, da dobi vlada kredite za nabavljanje masinerije, je bil edini antisovjetski govor na kongresu. Pred njima sta govorila o Rusiji bivši dekan agrikulturnega departmanta wisconsinske univerze Russell in Alfred Fartel, načelnik poljske delegacije. Oba sta naglašala važnost sovjetske produkcije žita in možnost nadaljnje hitrega razvoja.

Van Rompe je karakteriziral sovjetski dumping pšenice za hučičevo delo in apeliral je na velebiznis, naj se ne da zapeljati niti v teh dneh krize in brezposelnosti sovjetski propagandi.

Ralph Easley, tajnik Narodne civilne federacije, vodilni protisovjetski agitator v Združenih državah, se je udeleževal zborovanja v pričakovanju, da se odpravi formalna debata glede smernic sovjetske trgovine, toda bil je razočaran. Van Rompe je bil edini, ki je imel hujšakajoč govor proti sovjetski Rusiji.

Napoveduje izjalovljenje konferenco

Ameriški načrt, ki ni uspel doma, se ne bo mogel uveljaviti v drugih državah

Washington, D. C. — (FP) — Načelnik zveznega farmerskega odbora Stone in poljedelski tajnik Hyde sta s svetovala ameriški delegaciji, ki se bo udeležila žitne konference v Londonu, naj zagovarja načrt, ki bo gotovo propadel, kot je administracija privatno priznala, da vse države zmanjšajo pridelek pšenice. Ameriški delegatje bodo predlagali, da vse države začnejo s propagando, da pregovore poljedelce, da bodo posejali manj pšenice. Stone in Hyde se prav gotovo zavedata, da se je silna propaganda izjalovila v Združenih državah in sploh ne mislita resno, da bi mogla ameriška delegacija vplivati na Avstralijo, Kanado, Argentino ali druge države, ki bodo poslale svoje delegate v London, da bi podvezle kakšno akcijo v tem oziru.

Neuspeh se pričakuje že radi tega, ker vlade ne morejo storiti drugega kot dajati nasvete lastnikom zemlje, s čim naj posejajo svoja polja. Gotovo je, da bo sovjetska vlada še nadalje povečevala sejanje pšenice, ker rabi pšenico kot sredstvo za nabavljanje industrijske in poljedelske masinerije v drugih državah. Ker se sovjeti ne morejo zanašati, da bi dobili posojila v drugih državah, bodo skušali eksportirati čim več pšenice v države, ki jo potrebujejo. Trgovinska pogodba, ki je bila nedavno sklenjena med sovjetsko Rusijo in Italijo, osvetljuje položaj.

Debata o porodni kontroli

Atlanta, Ga., 15. maja. — Richard B. Russell, član vrhovnega državnega sodišča in oče osemnajstih otrok, je večeraj debatiral z mrs. Margaret Sanger, znano zagovornico porodne kontrole, o tem vprašanju. Soderik je argumentiral, da je zakon proti širjenju informacij glede porodne kontrole potreben za protekcijo doma, dočim je Sangerjeva odgovarjala, da je 1.500.000 mater umrlo v 57 letih, odkar je bil sprejet omenjeni zakon, na posledice, ki bi se lahko preprečile, ako bi bile te matere poučene o porodni kontroli.

BRIANDOVA POLITIČNA KARIERA KONČANA

Volilni poraz je stri starega francoskega diplomata. Odpotoval je v Ženevo, kjer bo zastopal Francijo na zborovanju Lige narodov, in to je njegova zadnja politična misija

Pariz, 15. maja. — Majhen, star in strti možček, sklonjen nad oknom železniškega kupeja, se je trpko smehljajal svojemu malemu številu najgoročnejših obolavalec, ki so od časa do časa vzklikali "Vive Briand!", ko je svetovno najbolj poznani zunanji minister zadnji odhajal v Ženevo, na pozorišče mnogih svojih briljantnih političnih triumfov v prošlosti.

Aristide Briand, ki ga je v volilni tekmi za predsedništvo francoske republike porazil Paul Doumer, bo ostal v Ženevi samo par dni, toliko časa, da bo vplel svoje francoske kolege v delo, ki ga je on pričel, nakar se bo vrnil v Pariz in se umaknil v privatno življenje. Morda bo obdržal svoj urad kot zunanji minister še do 13. junija, ko bo novi predsednik prevzel svoje uradne posle in bo sedanji kabinet avtomatično resigniral. Gotovo je, da ne bo prevzel nobenega urada v novem kabinetu v slučaju, da bi mu bil ponujen.

Svojim prijateljem je povedal, da njegova resignacija, ki jo je podal na večerjanski seji kabineta, bo ostala v veljavi in da se je odločil za odhod v Ženevo po dolgem nagovarjanju njegovih kolegov, ki so pledirali, da bi bil velik udarec za Francijo, če bi on nenadno končal delo pred Ligo narodov. Predsednik Doumergue ga je potem pozval k sebi in mu dejal, da njegov poraz pri volitvah ni zmanjšal njegovega prestiža, da je še vedno minister za zunanje zadeve in da je njegova dolžnost, da gre v Ženevo, da zastopa Francijo na zborovanju Lige narodov.

Briand se je končno podal, obenem pa je izjavil, da ga ne more nihče pregovoriti, da bi še nadalje ostal v političnem življenju, katerega bo zapustil za vselej.

Gledališni magnat umri

New York, 15. maja. — David Belasco, gledališni magnat in avtor velikega števila dram in iger, je večeraj umrl v hotelu Gladstone v starosti 77 let. Belasco je tekom dolgoletnega delovanja vzgojil veliko število zvezdnikov in zvezdnikov za gledališki oder in filme ter je bila najbolj poznana osebnost ameriškega odra.

Izkladanje ruskega lesa v Providencu, R. I. Embargo na les iz sovjetske Rusije je odpovedal in tovar na sliki predstavlja čez tri milijone kubičnih čevljev lesa, ki so ga sovjeti prodali v Ameriki in s skupičkom kupujejo stroje.

Liga misli ubiti carinsko unijo

Bojazan obstoja, da Avstrija ne bo mogla vzdržati svojega stališča na zborovanju Lige narodov, ki jo dominira Francija

Ženeva, 15. maja. — Nemški in avstrijski delegati, ki se bodo udeležili panevropske konference, ki se odpriva danes, so pod takim pritiskom nasprotnikov nemško-avstrijske carinske unije, da se že pripravljajo, da razbesijo belo zastavo.

Znamenje, da se Avstrija umika, je bilo dano sinoči. Podkanclarj Schöber, načelnik avstrijske delegacije, je bil potr, ko je izjavil:

"Mi ne maramo umreti v Avstriji; to je vzrok za sklenitev pakta. "Polom Avstrijske kreditne banke in ogromne izgube, katere so se nekoliko zmanjšale, ko je banki država prikočila na pomoč, je le svetlobni blisk, ki osvetljuje situacijo v Avstriji."

Izjavil je, da je silno težko za avstrijske delegate, ki morajo hoditi v Ženevo, kjer slišijo samo govore, ki na rodo nobene akcije. "Vse je izgledalo tako brezupno in smo bili prisiljeni nekaj storiti," je dejal Schöber. "Pričakujemo, da bo konferenca v Ženevi našla izhod iz situacije."

Izgleda, da je ta izhod iz situacije v sprejetju francoskega načrta prednostne carine za agrarne države s francoskimi krediti. To pomeni, da bosta morali Avstrija in Nemčija zavreči carinski pakt in se podvreči zahtevam Francije.

V Ženevi prevladuje mnenje, da je Liga narodov pod popolno dominacijo Francije in bo ostala kot slednja žel in zahteva.

Šest ubitih v izgredih na Švedskem

Vlada je poslala vojaštvo proti delavcem, ki so zastavljali v papirnicah

Stockholm, Švedska, 15. maja. — Štirje moški in dve ženski so bili večeraj ubiti in večje število ranjenih v spopadu med vojaškim četami in stavkarji v Sandvikenu, središču papirne industrije.

Več tisoč stavkarjev je napadalo stanovanja stavkokazov, ugrabilo štiri stavkokaze, katerim so stavkarji zvezali roke in jih prisilili, da so korakali z njimi po mestnih ulicah, medtem so pa demonstranti prepevali Internacionalo. Pozvano je bilo vojaštvo, in ko so stavkarji obnovili svojo ofenzivo proti stavkokazom, so vojaki pričeli streljati na stavkarje.

Sinoči je bila proglašena generalna stavka v vseh papirnicah v tem distriktu in vlada je poslala še več vojaštva v Sand-

SKEMA ZA POLITIČNO NAGRADO KALIFORNIJI

Hoover-Youngova komisija priporoča potrošenje 160 milijonov iz zvezne blagajne v "irigacijske" svrhe

Phoenix, Ariz. — (FP) — Zvezna in državna vodna komisija, katero sta imenovala Hoover in bivši governor Kalifornije Young, snuje načrte, da kongres dovolji 160 milijonov dolarjev iz zvezne blagajne v "irigacijske" namene v mejah Kalifornije. Ako kongres dovolji to vsoto, ne bodo z njo namočili niti enega akra zemlje, pač pa se jo amatra kot Hooverjeva administracija želi plačati politične dolgov.

O tej zakulisni igri piše Russell McDaniel, urednik oaklandskega "Free Pressa", ki je bil navzoro na seji kot poročevalec. Na tej seji je zvezni inženir E. S. Robins sprvega ugovarjal nekaterim irigacijskim načrtom, med obedom pa je sprejemil svoje stališče in na popoldanski seji rekel, da "sedaj vidim, kam pes tace moli" in da bo "tukaj končno še par let prijetnega življenja."

Komisija se je zedinila za načrt, da priporoči kongresu, da dovolji omenjeno vsoto za zgraditev jezov na reki Sacramento v San Joaquin dolini v svrhu irigacije, kar se pa po prvotni izjavi Robinsa in njegovega tovariša, zveznega inženirja Walker Younga, ne izplača. Na seji sta sprvega argumentirala, da bi bila vsaka vsota, ki bi se potrošila v ta namen, preč vržena.

Urednik McDaniel pravi, da nikdo ne pričakuje, da bi bil denar potrošen za kakšen nov irigacijski projekt, nač pa je cela stvar takozvana "pork-barrell" legislacija. In ker je zgraditev jezov na reki Sacramento v San Joaquin dolini dvomljive vrednosti in popolnoma lokalnega pomena in vprašanje države, je težko razumeti, zakaj je predsednik Hoover pripravljen potrošiti iz zvezne blagajne tako veliko vsoto v državi Kaliforniji.

Trideset ubitih v volilnih izgredih v Egiptu

Kairo, Egipt, 15. maja. — V večerjanskih volilnih izgredih v tem mestu je bilo 30 oseb ubitih in več kot dvesto ranjenih. Pozvano je bilo vojaštvo, da vzpostavi red, ker se izgredi še vedno nadaljujejo.

viken, obenem pa je odredila, da se morajo stavkokazi umakniti iz stavkovnega okrožja, da se prepreči nadaljnje izgrede.

Gibanje proti militarizmu

Mirovne organizacije se ogrevajo za generalno stavko kot najučinkovitejše orožje proti vojni

New York — (FP) — Mednarodni dan dobre volje, ki je doleten na 18. maja, bo videl več mladih ljudi, ki bodo izrekli svojo opozicijo proti vojni na način kot ga propagira svetovno znani učenjak Albert Einstein, če se bodo nade pred kratkim ustanovljene Mladinske mirovne federacije uresničile.

Federacija, ki je bila ustanovljena v aprilu s pomočjo New History Society, se je organizirala s namenom, da bo vodila boj proti oboroževanju in za odpravo militarističnega vezbanja v učiliščih. Federacija ima v New Yorku štirinajst postojank, ki štejejo več kot tritisoč članov. Njen predsednik je Elias Gartman. Federacija je nedavno obsodila akcijo newyorškega šolskega odbora, ker se je podal pritisku in dovolil prisiljeno vojaško vezbanje v Jamaica srednji šoli.

Liga vojnih odpornikov, ki je pridružena mednarodni organizaciji, je nedavno imela svojo konferenco v Netcong, N. J., katere so se udeležili tudi zastopniki Socialistične mladinske lige in ženske mednarodne mirovne lige. Winston Daniels od mladinske lige je dejal, da bi bil generalni štrajk naučnikovitejšee orožje proti vojni.

Sodišča proti rudarjem v Kentuckyju

Izredna veleporota je obtožila 29 rudarjev

Harlan, Ky. — (FP) — Gibanje za unifikacijo rudarjev v okraju Harlan bodo sedaj, ko so bili kompanijski poborniki tepeni v bitki s stradaljočimi rudarji, skušali zlomiti s pomočjo sodišč. To je postalo jasno, ko je izredna veleporota obtožila 29 rudarjev umora petih oseb, požiga in navalov na prodajalne. Državna milica je še vedno tu ter izvršuje aretacije in je pripravljena s orožjem potlačiti vsak odpor rudarjev.

Policijski načelnik v Evartu, ki je ob prihodu milijonikov izjavil, da so kompanijski poborniki povzročili nemire, je bil prvi aretiran. Zatem sta sledili aretaciji njegovega asistenta A. L. Bensona in mestnega klerka Joe Cawooda. W. B. Jones, tajnik krajevne unije UMWA, je bil aretiran na obtožbo umora. Pri prošlih volitvah je Cawood kandidiral proti šerifu Blairu, načelniku pobornikov, toda sodišče je proglašilo njegovo zmagavo za neveljavno. Vsi ti, ki so bili aretirani, so par dni prej pozdravili prihod milijonikov v premogovno okrožje.

Zborovanje Lige narodov

Ženeva, 15. maja. — Liga narodov je danes otvorila svoje zborovanje v navzočnosti premijerjev in zunanjih ministrov evropskih držav. Prvo vprašanje, o katerem se bo razpravljalo, je Briandov načrt glede ustanovitve Federacije evropskih držav.

Uradniki Lige izjavljajo, da stoje evropske države na razpotju in se bodo morale zediniti za medsebojno kooperacijo, kajti v nasprotnem slučaju se bo Evropa razdelila v sovražne politične in ekonomske bloke, v kakršnih se je nahajala pred svetovno vojno.

Produkcija sovjetov v aprilu poskočila

Moskva, 15. maja. — Produkcija v sovjetskih težkih industrijah kaže v aprilu velik napredek v primeru z ono v marecu. Najbolj sta se obnesli dve traktorski tovarni v Leningradu in Stalingradu s proizvodnjo 2704 traktorjev, kar je 36 odstotkov narastka. Produkcija olja je bila v aprilu 1.690.000 ton, skoro toliko kot v prejšnjem mesecu.

RUDARJEM NAKLONJENA DRUŽBA VEDRI KRIZO

Gospodarsko stanje kompanije dovoljno, danj plačuje najvišjo mezo. — Noben rudar odslavljen

Denver, Colo. — (FP) — Kljub veliki krizi in kaosu v premogovni industriji, je Rocky Mountain Fuel kompanija — nekakšna oaza za rudarje — gospodarsko trdna, daai prejemajo njeni delavci najvišje meze v vsej industriji. Lansko leto se je povprečni dnevni zaslužek rudarjev pri tej družbi celo nekoliko zvišal. Leta 1930 je znašal \$8 na dan in 1. 1929 \$7.97. Zvišala se je tudi dnevna produkcija na rudarja.

Pred štirimi leti je bila pri tej družbi znana stavka, katero je vodila IWW organizacija. V stavki je bilo ubitih tudi več rudarjev. Kmalu po stavki je dobila kontrola nad družbo delavstvu naklonjena mias Josephine Roche, ki je uvedla nove smernice. Povabila je rudarsko organizacijo, da organizira rudarje. Na vodstvo premogovnika je nastala delavstvu simpatične osebe, rudarje pa povabila, da sodelujejo pri upravi.

To je imelo dobre posledice tako za rudarje kot za kompanijo. Produkcija je začela rasti kakor tudi plače, ki so za dnevne delavce \$7.25 na dan. Kontraktni rudarji zaslužijo povprečno precej več. Radi prijaznega stališča napram rudarjem in razmeroma visoke plače je družba prišla v nemilost pri bankirjih, ki so ji odpovedali kredit. Prišlo je so ji na pomoč nekatere delavske organizacije in Columbia Conserven kompanija iz Indianapolis, ki je v rokah delavcev. Prestala je krizo.

Ko je nastopila sedanja depresija, katero je družba pričela čutiti lansko spomlad, ni odslavila nobenega rudarja. Delo je bilo razdeljeno na vse delavce enako. Povprečni zaslužek lansko leto je znašal \$1770, 1. 1929 pa \$2104, ko je družba obratovala s polno paro. Družba neguje tudi demokratično družabno življenje med rudarji. Ker je to edina unijaka družba v državi, sodeluje z njo pri razpečevanju premoga vse organizirano delavstvo.

ZAVAROVANJE PROTI BREZPOSELNOSTI

Čikaška profesorja urgirata zakon za protekcijo delavcev

New York, 15. maja. — Načrt, ki predvideva zakon, kateri bi prisilil delodajalce na ustanovitev rezervnega fonda za podpiranje brezposelnih, sta večeraj predložila dva ekonoma čikaške univerze, ki sta posvetila veliko časa proučevanju tega problema.

Načrt vključuje knjiga "Problem brezposelnosti," ki sta jo spisala profesorja Paul H. Douglas in Aaron Director, in je bila pravkar izdana v New Yorku.

Avtorja pravita, da je le 160.000 ameriških delavcev zaščitnih proti riziki brezposelnosti, kar reprezentira komaj polovico enega odstotka števila ameriških delavcev. Te ščitijo zavarovalne skeme proti brezposelnosti, ki so jih uvedle strokovne unije za svoje člane. V par slučajih prispevajo k vzdrževanju brezposelnostnih skladov tudi delodajalci.

"Ker je vzelo več kot deset let za zaščito tako nizkega števila delavcev proti brezposelnosti," pravi avtorja, "ne moremo zanašati, da bi prostovoljne skeme glede zavarovanja proti brezposelnosti mogle nuditi zadostno protekcijo delavcem."

Cestni železnikarji odglasovali za stavko

St. Louis, Mo., 15. maja. — Uslužbenici cestne železnice v St. Louisu so večeraj z veliko večino odglasovali za stavko v znak protesta proti redukciji mezd.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASLO IN LASTNA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Narodna in Zdravstvena Zveza (Seven Chicago) in Kanada \$6.00 na leto, \$2.00 na pol leta, \$1.50 na četrti leti; na Chicago in Ohio \$7.50 na leto, \$2.75 na pol leta; na Indonezijo \$2.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Ohio \$7.50 per year, India \$2.00 per year.

Cene celotne po dostavi. Rokopisi se ne vračajo.

Advertising rates on agreement—Manuscripts will not be returned.

Naslov na vse, kar ima stika s Nizozemci

PROSVETA

1657-59 South Lawrence Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Španski izbruhi

V mladi španski republiki so že teden dni veliki nemiri in razdvanja. Vstala je nasilna ofenziva proti cerkvi. Velike množice so se vrgle na verska poslopja po vsej Španiji. Kakor poročajo, so izgnaniki požgali in drugače razdejali blizu tisoč cerkev, klosterov, farovžev, semeniš in drugih zavodov ter razgnali na tisoče duhovnikov, menihov in nun na vse vetrove. Nekaj oseb je bilo ubitih in škoda kaže znaša trideset milijonov dolarjev. Vlada je razglasila obsedeno stanje in v vojaško silo ustavila najhujši val destrukcije.

Republičanska vlada izjavlja, da odgovornost za ta izbruhi razdvanja nosijo monarhisti in s njimi vred klerikalci sami na eni strani, na drugi pa komunisti in drugi ekstremisti — anarhisti in sindikalisti — ki nočejo buržujke republike in bi radi imeli v enem dnevu kompletno revolucijo. Začeli so monarhisti, ki so v Madridu demonstrirali za spodenega kralja. Republičani so naravno odgovorili s protidemonstracijami in monarhiste so hitro ugnali, medtem pa so ekstremisti na levi izrabili položaj, da se po svoje maščujejo nad glavnim stebrom reakcije, cerkvijo, in obenem nagajajo republičanski vladi. Ni bilo prvih, da so se ekstremisti obeh koncev znašli na skupni fronti.

Hierarhija je v veliki meri provocirala erupcije. Škof v Toledu je takoj po preobratu svedano prokel republiko. Kardinal Segura je javno pozval katoličane, naj pri volitvah za ustavodajno skupščino volijo samo take osebe, ki so naklonjeni cerkvi — pri tem pa je poudaril, da se je cerkvi dobro godilo pod kraljem Alfonzom. To je bilo direktno hujskanje proti republiki in apel za vzpostavitev monarhije. Ni čudnega ni torej, če je zdaj srd ekstremističnih množic prekorail vse meje tremeosti.

Monarhisti hujskalo na vse pretege in skušajo spraviti republiko v slabo tlo pred volitvami. Alfonz vodi propagando iz inozemstva. On računava z nevedno katoliško maso; klerikalni glasovi na kmeth so njegovo zadnje upanje. Polig cerkva in kloster je voda na njegov mlin! Kaj je lažjega kot nabufati za bito maso, da je revolucionarna vlada ukazala porušiti cerkve in samostane? Kaj je bolj preozornega kot provocirati napad na cerkve z namenom, da se potem kaže na republičane kot bando podtalcev in vandalov? In kaj je lažjega kot izkoristiti stupidnost ekstremistov vseh barv, da igrajo nehote in nevede na karto reakcije?

Stupidni ekstremizem je podri ogrsko demokracijo republiko in izval najgršjo reakcijo na Ogrskem, katere še danes ni konec; stupidni ekstremizem je porodil fašizem v Italiji; bedasti ekstremizem zadržuje razvoj svobodne delavske vlade v Franciji in Nemčiji. Primerov je dovolj še drugod.

Tudi na Španskem je polom mogoč. V sedanjih razmerah je mogoče le dvoje: miren in konstruktiven razvoj demokracije v republiki z naprednimi elementi na čelu, ali pa padec nazaj v reakcijo, ki lahko tepe španskega delavca še dolgo let. Komunistična diktatura je nemogoča, mogoča pa je monarhistična, cerkvenjaška in fašistična diktatura.

Z uničevanjem cerkvenih poslopij ne bo dočena nobena korist. To ni delo razuma, temveč slepih strasti. Pametni ljudje ne uničujejo bogastva, ki so ga sami ustvarili s svojim znojem. Bolje je, da ljudstvo vzame cerkveno bogastvo v svoje roke in ga porabi za kaj koristnega. Ruski komunisti niso razdeljali cerkva in klosterov, temveč so jih pretvorili v skladišča, teatre, šole in klube. Zakaj se španski komunisti ne uče od svojih sodrugov v Rusiji?

Upton Sinclair primerja v svojem najnovejšem romanu ameriško republiko s rimsko pred dvatisoči leti in najde precej socialne podobnosti. Vesti v dnevnem časopisu to potrjujejo. Na primer, dopisnik svetuje v "The New York Timesu", da bi dohodnine organizacije v vseh mestih nabavile po par sto ali tisoč vstopnic za igrališča baseballa in jih brezplačno razdelile med brezposelne delavce. Brezposelnim delavcem je treba pomagati ne le s kruhom, pač pa tudi s igrami, da vsaj nekoliko pozabijo na svoj teški položaj!

Čisto po rimsko! Rimski mogotci v starem veku so dajali siromakom "panem et circens" (kruha in igrar), pa so bili siromaki zadovoljni.

Ameriški mogotci v modernem veku pa skrbijo za krušno linijo in "home runs" na baseballisti.

Glasovi iz nagelbin

Zanimive beleške iz raznih krajev

(Dopisovalci in poročevalci domačih vest, ki jih Prosveta prinaša dovnor v koloni "Glasovi iz nagelbin", naj vselej podpisujejo svoje polno ime in navedejo naj naslov, kar naj smiselno da jasnost za svoj prispevek. Porocila in dopisi naj bodo jedrati, kratki in razumljivi; spisi morajo biti v dostojnem tonu. Na anonimna pisma in dopise se ne bomo odzivali.)

"Gladiolni pebel"

Mansfield, O. — Delavske razmere so pod ničlo in mnogo ljudi je brez dela. Ogromne bogastvo, ki ga je delavski sloj ustvaril, lastuje le peščica izkoriščevalcev, mi delavci, ki produciramo vse potrebščine celega sveta, pa moramo živeti v pomanjkanju. Kdaj se bomo zbudili in zahtevali svoje pravice, to je vprašanje. Enkrat bo gotovo prišlo do tega.

Naj omenim, kako so bili sprejeti v Mansfieldu "gladiolni pebeli" ki so prikorakali iz drugega mesta. Pozdravili so jih z godbo in tako so prikorakali z godbo na čelu v mestni park, ki se nahaja ravno v sredini mesta. Bilo jih je 104. Nastopil je govornik za govornikom in so odigrali sedanjí krivični kapitalistični sistem ter pozivali ljudstvo, naj se prepusti iz spanja in zahteva svoje pravice. Navzočih je bilo čez tisoč ljudi, med njimi tudi mestni župan in več mestnih uradnikov. Ljudstvo je s ogromnim aplavsom odobraval njihova izvajanja.

Čital pa sem v Mansfield Journalu, kako slabo so bili sprejeti v Barbortonu, O. Mestni župan je odredil, da se ne smejo ustaviti v mestu in v spremstvu policije so morali korakati skozi mesto. Barbortonski župan mora gotovo biti velik "prijatelj" delavstva.

Tudi v Ashlandu, O., 14 milj od Mansfielda, se jim ni dobro godilo. Mestni župan je odredil, da se ne smejo ustaviti v mestu, pač pa jih je poslal na Fair ground v hlev, ki se pripravljajo — za kose! Drugi dan so bili brez arestov, da bi šli naprej, pač pa so dobili pomoč iz Mansfielda in tako so nadaljevali svojo pot. Po mojem mnenju morata biti gotovo v sorodstvu Barbortonski in ashlandski župan.

Frank Vidmar.

Pomen organizacij

Piney Fork, O. — Federacije SNPJ in konference JSZ, ki so bile organizirane pred več leti, so bile potrebne, so praktične in izobraževalne. Take organizacije v organizacijah so velikega pomena; potom njih se članstvo zbirajo in seznanja z delom naših velikih ustanov, brez katerih bi ne mogli biti.

Čas bo prišel, ko ne bo več vladalo morilno orožje, ampak ko bo prevladoval človeški razum, da ne bo treba vojni in da bo delavstvo vsega sveta spoznalo potrebo po lastni močni organizaciji. O tem je vredno razmišljati in debatirati na naših zborovanjih.

Vahodno obilna konferenca JSZ sklicuje svoje redno zborovanje na 30. maja v Glencoe, O. Njen tajnik A. J. Snaj je še objavljal konferenčni program in pomen. On je v tem okrožju agilen agitator za delavsko gibanje in ves svoj prosti čas porabi v agitiranju za soc. stranko in njene časopise. Nala dolžnost je pa, da mu gremo pri njegovem delu vso leto, kajti njegovo prepričanje je, da potom soc. izobrazbo ali delavstvo lahko pribori svoje pravice.

Indiferentnost med delavstvom je največje zlo, ki nas vse tepe hči sedaj najbolj. Ako bi se delavci zavedali svoje dolžnosti napram samim sebi in bi porabili svojo volilno moč, bi bilo danes prav gotovo vse drugače: beda in pomanjkanje bi bili nepoznani, ker bi se jih lahko opravičilo. Saj je na svetu vsega dovolj, pa ljudstva stradajo, ker je danes naša družabna uredba v kastičnem stanju, ker gre le za nadprofite, ne pa za dobrobit ljudstva.

Današnje depresije je kriva masa sama, ker se ne zaveda svoje dolžnosti, ker le čaka in s takim čakanjem pa omogoča, da postopa kapitalizem s maso kot se mu poljubi. Bili so časi, ne daleč nazaj, da bi me kritikal, ako bi se drnil kaj takega napisati. Toda v tem oziru se je že precej spremenilo. Spremenilo pa bi se tudi v drugih oziirih, ako bi se masa odločila in zahtevala svoje mesto da čaka.

Zato je naša dolžnost, da pod-

piramo soc. program, ker le z uresničenjem soc. programa bomo prišli do rešitve delavske mase izpod kapitalistične sužnjosti.

Nase Zlambergos.

Se o volitvah

La Salle, Ill. — Delavske razmere so seveda tudi tukaj slabe. Dela se le po par dni v tedni in areden je tisti, ki ima delo, da vsaj za silo zaaluzi.

V Prosveti dne 11. maja je bil priobčen dopis od tukaj s podpisom "Slovenska volilka". Najprej omenja poraz rojaka L. Zevnika, potem pa izgubo prejšnjega župana, s katerim pa nismo Slovenci popolnoma nič izgubili. O nima omenja tudi slabosti novoizvoljenega župana iz let 1915-16, da je stavarje preganjal in zapiral, kar pa je pretirano. Zdi se mi, da je "Volilka" sama začasa stavke vrgla puško v koruzo ter odšla v mirno Minnesoto v zavetje.

Nič nimam proti bivšemu županu. Bil je dober dečko — za svoj poljski narod. Slovencev pa ni upošteval. V štirih letih njegovega županovanja je imel le eden Slovencev mestno službo, po nastopu novega župana pa so dobili štirje naši rojaki mestne službe, nekateri pa jih še bodo. To je dokaz, da simpatizira z vsemi narodi, ki so zastopani v La Sallu, ne le s svojim, kot je delal prejšnji župan, ki je po rodu poljske krvi.

Torej ni tako kot piše "Volilka", da je denar igral glavno vlogo, pač pa prepričanje slovenskega in drugih narodov. Ona tudi piše, da je najbolj žalostno to, ker so nekateri rojaki očitno delali za protidelavskega kandidata. Resnica pa je, da smo bili Slovenci sploh za sedanjega župana, razen par izjem, s prepričanjem, da bomo dobili več kot od prejšnjega. To se je tudi dogajalo. Ona pravi, da smo prodali naše glasove. (Kje je dokaz?) Potem pa dostavlja, da bomo trpeli posledice vsi. Da, pa ne radi poraza prejšnjega župana, pač pa radi izgube našega kandidata Leo Zevnika.

Kaj neki je vse objubil naš "Volilka" bivša poljska "Zlahtna" po volitvah, ako bodo uspeli, naj sama presodi. V marcu je imel naš politični klub svoje sejo, katere se je "Volilka" odločila udeležiti, rekla, da ona se pripada političnemu klubu, ki je soc. klub, drugega da ne pozna. Toda ta se je izkazal za nepolitičnega. Kako to? — Član polit. kluba.

"Telegram"

Sheboygan, Wis. — Tu je umrl Anton Prislund iz Ročice na Štajerskem in je zapustil ženo in 5 otrok. Pogreb se je vršil danes 12. maja ob 9. dopol. na slovensko katoliško pokopališče.

V Sheboyganu je 16 različnih slovenskih in hrvatskih brataških podpornih društev in vsem tem društvom je rev. Cerne pred nedavnim iz lece prepovedal obdržati nagrobne govore na svojih člani pri odprtem grobu. Pok. Prislund je bil član treh društev: SNPJ, JFZ Slova in Jug. kat. jednote. Ta društva so skupno uresničevali dostojen pogreb po svojem seveda ni nedovoljen običaji. Rev. Cerne je bil informiran, da društvo SNPJ in JFZ Slova se ne bosta pokorili njegovemu odloku, vsaj češar se je odločil na boj. Odboj društva JSKJ, katerega ima pod svoje čopate, se je ukloni njegovemu povelju.

V cerkvi med obredom je rev. Cerne namizil, če se društva ne pokorijo njegovemu povelju, da se bodo morala pokoriti moči puštake. Po končanem obredu je bila krata odločena na mrtvaški vog in pogrebi so se s svojimi avti uvrstili na mrtvaškim vozom. Toda vrsta je stala in čakala — na koga? Pomislite na mrtva in zvezo. Nekateri močje so shakali okrog vozi, kakorje društvene odbore in zahtevali naj se opusti nagrobne govore pri odprtem grobu, drugače da se bo morala stvar siloma zabraniti.

Društveni odbori pa so vtrajali pri svoji stari navadi, in čez 30 minut se je pričela vrsta pomikati proti pokopališču, moč s

zvezdo pa se je spotoma nekeje zgrabil in ni ga bilo na pokopališču. Ko je rev. Cerne na pokopališču končal svoje obrede, se je obrnil ter stopil za korak v stran. Nato je stopil pred krsto odbojnik SNPJ, kateri je hotel izreči svoj običajni govor in poslednje slavo pokojnemu. Takoj ko je odbojnik spregovoril prve besede iz svoje knjižice, je Cerne pokazal svojo duhovako in katoliško inteligenco v obliki kravjega pastirja na gmajni, ne katerega inteligenta. "Inteligent" v duhovski obleki je potegnil z vso svojo silo odbojnika za roko ter mu iztrgal knjigo iz rok. Na njegovem posvečenem obrazu je bilo čitati tisto sveto jezo, v kateri je bil moč pripravljen, na videz, na krvavi boj — in to na blagoslovljenem prostoru, katerega je sam blagoslovil.

Žena in otroci pokojnika, katerim se je topilo srce od žalosti za izgubo svojega hranitelja in branitelja ter kateri so škropili krsto s svojimi britkimi solzami, niso našli usmiljenja v srcu maziženega gospoda, pač pa jim je on s svojim surovim postopanjem še poostil žalost v njim bolnih srcih. Tako žalostno in božji blagoslov deli naš maziženec vdomam in sirotam!

Društveni odborniki obeh društev so se izkazali, da imajo več dostojanstva v sebi kot ga ima posvečen gospod. Niso hoteli boja in prepira, še vled prizadete družine, in so seveda na ljubo in na prošnjo potrte vdove odstopili od svoje dolžnosti. Rev. Cerne pa je s tem činom pritisnil umazan pečat na čelo katoliškega naroda v Sheboyganu.

O Bože, ki sveto ime omačujetejo in tvoje odprte rane z žolčem napajajo, oprosti jim, saj ne vedo kaj delajo. — Opazovalec.

(Pripis uredništva: — Društvo ni imelo nikdar iskati pri cerkvenem pogrebu. Ali ni drugih pokopališč v Sheboyganu?)

"Čast naselbine rešena"

Sheboygan, Wis. — Končno je rešena čast naše naselbine! Pred par tedni smo se namreč tudi tukajšnji Slovenci domislili, da je tudi v Sheboyganu radiopostaja, s katere bi se lahko tudi naši povelj lahko postavili pred javnostjo a kakšno slovensko pesmijo, ter bi s tem pokazali, da morda nismo prvi za najzadnjimi. Rečeno in storjeno. Takoj se je organiziralo stare pevce in pevke in določen je bil prvi nastop.

Program je pričel pol ure pozneje kot naznanjeno, kajti takrat je bil nemški program; Nemci so izvajali lepe komade, poskočne, da bi jih človek poslušal ves dan. Za temi so nastopili naši slovenski (cerkveni) pevci. Ni moj namen kritizirati, jemljem si pa pravico, da povem svoje mnenje. Vsak posameznik ima prilično dober glas, skupno se pa niso glasovali najboljše ujemali, razen v par pesmih. Tudi besedilo nekaterih pesmi se je prav slabo razumelo. Pri Slovenceh pa glas malo šteje, ako so besede nerazumljive. Sam glas, tak ali tak, je kakor prazen alama, po mojem mnenju seveda.

Če bi ta program izvajali novinci, bi rekli, da je bil dober, ker so bili le stari pevci (pojo že do 20 let pri cerkvi) in se vedno uče, zato bi se od njih pričakovalo veliko več. Končno pa še to: ali bi se ne mogli naučiti vsaj ene ali dve pesmi, da bi jih zapele brez spremljanja klavirja? Saj je na tem programu klavir vse glasove utonil. Kdor ima svoj radlo prejemnik, ima pač prilično silnati prvotne programe in seveda ni nedovoljen z vsem, kar mu kdo ponuja, ker si lahko sam izbira. — Poslušalec.

Zahvala in namizilo

Power Point, O. — Hvala vsem tukajšnjim društvom in sosedim ljudem, ki so mi dali vsem posetih, ki ste se udeležili veselice soc. kluba dne 28. aprila. Pri pomogli ste, da je prireditev prav dobro tepla. Zdi se mi, da so naše veselice mnogo uspešnejše, ako se vidi na njih našo mladino, ki je vselej veselih obrazov. Mladina se rada zabava in pleše, kar da veselje tudi starejšim. Zato je potrebno, da navajamo našo mladino k nam, na naše prireditve, da se tudi oni počutijo v naših njihovih problemih.

Pred letom sem se udeležil konferenca soc. klubov tukaj in sem spoznal, da so take konference koristne in potrebne, ker napravljajo nekako vez med nami Slovenci. Prihodnja konferenca Prosvete v Sheboyganu.

svetne matice JSZ bo dne 30. maja na Glencoe, O., dopoldne. Popoldne, po konferenci bo veselika, na katero se vabi vse okoliške rojake in vso našo mladino, da se z nami poveseli dne 30. maja. Viktor Tušek je lani dobil \$5 nagrade v šolskem govorniškem kontestu. Govoril bo tudi na Glencoe. Gotovo bo imel kaj zanimivega in smešnega za mladino. — Matt. Tušek.

S pola

Mr. Geo. L. Brozich iz Chicago, Ill., piše v Prosveti št. 108, naj preklehim, kar sem napisal v mojem dopisu priobčenem v št. 68 Prosvete. Da ne bo žaljeno ime Ambrozich, želim popraviti le tiskovno pomoto: pravilno bi se moralo glasiti "Brozicha," ne "Ambrozicha" v mojem dopisu z dne 21. marca. Druga nima ničesar popravljati ali preklicavati. Mr. Brozich naj se zamili v moji dopis in naj se pogleda v ogledalo, pa bo videl resnico ter bo sam preklekal, kar je pisal o meni in pokojnem L. Pogorelcu. Za mrtve velja ta-le pregovor: "Na mrtvega slona oči se brez vsakega strahu lahko vsede vsaka muha." — Matija Pogorelec, Chisholm, Minn.

Zahvala

Gilbert, Minn. — Dne 28. aprila je tukaj preminul Matija Rauh, rojen l. 1888 v Vočji vasi. Semič na Dolenjskem. V Ameriki je bil 21 let. Umrl je v bolnici v Duluthu na posledicah operacije na slepiču. Bil je član društva 182 SNPJ, kateremu gre hvala za naklonjenost in tolažbo. Pogreb se je vršil dne 2. maja ob veliki udeležbi članstva in občinstva. Hvala vsem za vse, kar so družini dobrega storili v uri žalosti, za vence in izraze sožalja. Iskrena hvala vsem posameznikom za obisk in udeležbo pri pogrebu. Dragemu soprogu in očetu pa ohranimo trajen spomin! Zaljubljeni ostali: Marija Rauh, soproga, štirje otroci (15 do 21 let) brata v Clevelandu in sestra v starem kraju. — A. Zganjar.

Slovenski boksar zmagal

Gary, Ind. — Dne 12. maja je naš mladi rojak Jakob Krainz v amaterski rokoborni tekmi premagal svojega francoskega tekmeča Andreasa Eliasa v Chicagu v Soldiers' stadionu. Elias je načelnik francoske skupine amaterskih boksaarjev, ki so dospeli v Chicagu, da se merijo z ameriški boksaarji. Bitka se je bila med osmimi Američani in osmimi Francozi in ameriški rokoborci so odnesli zmago 5-3. Naš mladi atlet Jakob Krainz je član SNPJ. — Porocivalec.

(Opomba ured.: — Mladi Krainz (Kranz) je Slovenec in član SNPJ, a v radio so ga imenovali za Nemca. Zakaj?)

Radioprogram

Chicago, Ill. — Prošlo nedeljo smo imeli priloiko slišati slovenski radioprogram iz Milwaukee, Wis. Godbene in pevake točke so bile dobre, tako tudi solospeli. Louis Skala iz Chicaga je zapel par pesmi in pokazal, da je lep bariton. Naši mladi godbeniki so se dobro izkazali in Josephine Novak nas je uverila, da je dobro naštudirala svojo nalogo. Hvala vsem za njih trud!

Joseph Blah.

Prof. Toledano z mehiške narodne univerze, ki je obiskal ameriške pomorščake v Nikaragvi, da so pomagali domačim banditom izpustiti podre hile po policijski.

Ivo Premec:

Italija in fašizem

Tujski promet, ki je pomenil pravo boštvo, se je zmanjšal. (Bojkot.)

Sistem strokovnih korporacij

Z gospodarsko krizo je tudi korporativni sistem izgubil prvotno vrednost. Kakor parlament so tudi korporacije organ fašistične stranke. Delavstvu je obetal enakopravnost strokovnih korporacij s podjetniškimi, dal je le začasno stabilizacijo delovnih tarif za samezne stroke. Te tarife se vsako leto spminjajo na škodo delavstva, dočim so brezselni politično brezposelna raja, gospodarja pa itak nimajo več zastopstva. Podjetnik stalnost. To pa ga le še navdaja z občutjem premoči in željo do tekmovanja s lastni cilji. V vseh dosedanjih socialnih trendih je pokazalo, da je kapital v ofenzivi in da končno ta ofenziva uničila avtoriteto korporacij, torej avtoriteto fašizma pred masami.

Fašizem in papet

Negotovost, ki se polšača fašizma, je vidna iz glavnih smernice nove notranje politike. Leto 1929 in 1930 označuje borbo fašizma za simpatije mas. (O tem smo pričeli pred tedni članek Balabanove.) Mussolini skuša rešiti to vprašanje z velikim sporom med državo in cerkvijo. Dejansko bile v Italiji tekom zadnjih let na delu močne socialne sile: fašizem, cerkev in konzervizem.

Fašizem je predstavljal oboroženo silo, pitala in se je opiral na malomeščanstvo. Okeve je predstavljala tradicijo in se opirala kmečko ljudstvo. Komunistem je nelegalna (tajna) organizacija revolucionarnega delstva. Na prvi pogled vidimo, da je v tem merju malomeščanstvo najlabilnejši element. Fašizem je že od začetka trpel radi nevarnosti, da postane suženj malomeščanstva. Bil republikanski, protipapeški in anarhistični (anarhosindikalizem). Mussolini je pod tiskom aristokracije, vojske, kapitala in kve odločno zamenjal prvotno smer fašizma: drugo: sprejel monarhijo in zvezo s cerkvijo ter pobil akvadrim (Farinacci), ki je postavil anarhistično malomeščanstvo.

Zveza s Cerkvijo naj bi Mussoliniju ogočila resničen kontakt z ljudstvom. Zani vo je, da so se vsa ta vprašanja končno ostrila na vprašanju ljudske morale in m dinske vzgoje. Tu je zadel razvoj v najkejšo stran fašizma.

Perspektiva fašizma

Fašizem nima kulturne koncepcije. onih letih je ostal v sredi med zavednim proletariatom in cerkvijo. Svojo socialno op svoja tla, iz katerih je zrastel, pa je prav s jim pojavom izpral: dovršil je zvezo malomeščanstva s kapitalom in malomeščanstvo v polnoma demoraliziral. Milijon korumpirani ljudi vlada razkrojeno maso.

Vedno jasneje vidimo, da je bil fašizma nujno potreben ventilator anarhističnih tene v gosto naseljenem narodu. Z nasiljem in diktaturo pa se vzdržuje preko odmerjene dobe in vede Italijo v še globlji prepad, v krog, dočim se v istem času pri drugih narodih razvijajo močne sile novega družabnega reda.

Ako smo v 10 letih spoznali visoko politično šolo evropskega fašizma v Italiji in v višek tega pojava v l. 1930 (volitve v Evrope), tedaj lahko rečemo, da je fašizem v Evropi dosegel malce uspeha. V Italiji je popularni fašizma padla radi rastoče notranje korupcije fašističnih vrst in pravokov. Volitve l. 1929 bile le še komedija in parlament sploh ne luje. Korupcija je zajela vse javno življenje in fašistični monopol nad vsem italijanskim tiskom še zakriva dejanske razmere v državi. Toda številna emigracija skrbi za razkritje razdirja v domovini ilegalni tisk. Nezaodene množice nastopajo proti fašizmu odkriti številne konfinacije popularnih znanstvenikov in odhod najodličnejših izmed njih v inozemstvo, mučenje političnih jetnikov in deportancev na otokih, nasprotja med armado in flico, med karabinjerji in milico rapidno učejuje vasa oporaba, katere si je fašizem prvih letih pridobil. Ki temu se je v sedmih letih pridružil popoln poraz italijanske zunanje politike (ponesrečen balkanski b. itd.) in njen obrat k sporazumu s Francijo. Linija agresivne politike je izgubila ostrino, ki so prijala mladim in masam. Od ponosne Nobilejeve ekspedicije na severni pol se neprestano vrste poskusi za povzdigo in tranjega in zunanje ugleda italijanske armade. Toda dočim je uspeh Marconija na radiofonije doma deloma koristil fašizmu, zadnje nesreče v italijanski avijaciji (po letu v Ameriko) zadele najboljčutljivejši del italijanskega bojnega duha. Pripomogle so negotovosti, ki se je fašizem ni mogel otresti in katero je zamenjaval pred množicami zunanij svetom. Vsak Mussolinijev govor zadnjih letih je za javnost pomenil umik z nje velikega pohoda. Novi imperij je izgubil poslednji sijaj. Ostala je osamljena in silna mašina Italija.

V to razpoloženje so padle vesti o novi politiki Vatikana. Fašistični tisk je moral konzervirati, da se politika Vatikana vrata stari tir in ostentativno brisira fašizem v socialnem in socialno-prosvetnem polju. Dogodki v Španiji so usmerili fašistični tisk zopet papistično. Nihanje med obema ekstremoma vpliva tudi na razmere v evropskih provincah. Nemški in slovenski tisk je uničevali poslanci so emigrirali in iščejo oporo inosematu. Zadnji italijanski napadi na nacionalne manjšine zadevajo Cerkve, kar je vedlo do ostrih konfliktov s slovenskim klerikalizmom. (Dolje na 2. strani)

...kmalu zatro kričanje nazad

bra 1930 samo pri članstvu Okr
urada v Ljubljani 1 milijon 15
tisoč 120 delovnih dni.

stilni v mežariji. Od odhoda gostilne pa ga ni bilo več videti. Je neznano kam izginil. Vsak sled za njim manjka. Zato sumimo, da je zašel v Dravo in utonil.

V Kremlju stanujejo danes skoraj vsi člani sovjetske vlade in val prvaki komunistične stranke. Poleg njih pa stanujejo tudi razni "invalidi" komunistične stranke, razna "dvoroka" služničar in pa bivaše žene in prijateljice mogočnih dostojanstvenikov.

razumske opravilne pred svetlobo
in nacionalnem. V tem smislu
dolžnost vseh kulturnih narodo-
v, da nastopijo čimprej za re-
šitev manjšinskega problema
in za povrnitev temeljnih kul-
turnih pravic Slovonom in Ne-
mcom v Italiji.

Koncem aprila 1934.

(Konec.)

Little Rock, Ark., 15. maja. Mrs. Ada Smith je prevzela urmišlajke oglednika za okoliš Hot Springsa, na katero mesto je imenoval governor. Ona je va ženska v državi, ki poseduje koroneraki urad. Nasledila svojega moža, ki jo je v prepi pred par dnevi obstrelil in potisljavril samomor.

Osnar Carmona, portugalski predsjednik i diktator, bi grada Portugalka "ima diktator brez diktatorja." Njegova obli se pa zelo majo in vae kake, kmalu zleti.

Oskar Carmona, portugalski predsednik in diktator, ki ga da Portugalska "ima diktator brez diktatorja." Njegova oblika je zelo majo in vse kaže, kmalu zleti.

Erich Dwiiger:

Armada za žičnimi plotovi

Za Prosveto prevedel Tone Seliskar

Pred vrati barake sta se nakopičila že dva nasipa mrličev. Iti moraš skozi predor mrličev, če hočeš na dvorišče. Med nekaterimi stoji še posoda z mrzlo juho. Sanitjeji jo prinašajo, jo postavljajo poleg vročinskih — druga ne morejo storiti. Vse bo izumrlo. Človeške besede ni nič več slišati. Samo še živalsko hropenje in stokanje, nekje jokajočo molitev, strahno kletve. Mnogi imajo črne, zmrznjene ure. Smrad njihovih ran se druži z mrličskim duhom.

Danes dopoldne sta zblaznela dva Avstrijca. Eden od žez, drugi od groze. Tuleče sta se pričela plaziti med mrlji in se igrati s podganami, kakor z majhnimi piščki. Včeraj je znozel neki nemški infanterist. Če bi ne bil tako slab, bi nas v svoji poblazenosti vse po vrsti zadavil. Kadar spimo, je eden vedno na straži. Kako je dobro, da je pri nas artist!

Zadnjič sem napisal pesem tebi, zemlja moja. Zadnje besede, ki sem jo govoril tebi, domovina. Nemčija, Nemčija, ti si naša misel... Zate smo trpeli, zate smo umrli. Ne pozabi nas! Ne, nikoli več te ne bomo videli. Majal sem se, kakor da bi bil pijan. Toda biti moram pri zavesti, dokler ne pride pome. "Vode, vode!" stoe Pod, orjak, rujav medved. Včeraj je bil samo Blank, danes tudi Pod. Ne, ne smem spati! Toda zakaj ne? Ali ni vseeno? "Ali me ne bodo nesli jutri ven?"

Od včeraj že imam strah, blazen strah. Od kod to? Ali sem na vrsti? Ali slutim? Mogoče bom čez par dni že ob Posekovi strani? Govorim s svojo materjo. "Da moram umreti v tvoji zemlji?" sem zakrkal. "Ne, bodi zadovoljen z menoj, oče! Tudi kot ujetnik sem spolnil svoje dolžnosti..."

Na mojem čelu je pot. Moje oči vrtajo v to meglo, kakor da bi hoteli nekoga videti. Tako čudno mi je... Ali imam še vročino? Žila mi strahno utripajo. Proketo, proketo... kaj ne bo nikoli konca tega pekla?

Tako rad bi v svojem življenju objel kako dekle! Samo enkrat... Sedaj je prepozno. Konec. Konec. Vsega je konec! Smrt grize. Slišim šklepetati njene čeljusti. Nenasitna je. Ali hoče tudi mene...?

Na pomoč...

1917

Dolgo časa že nisem nič pisal. Ležal sem mnogo tednov. Imel sem pegasti legar. Seydlitz in Schnarrenberg sta me obvarovala smrti. Pod, Brunn in mali Blank še žive. Samo Schmidt, tihi, skromni Schmidt je umrl. Oh, mnogo bi jih ostalo pri življenju, ko bi imeli take kamere, kakor jih imam jaz.

Ko sem se prvokrat prebudil z jasno zavestjo, je stal poleg mene, star, shiran človek. "Epidemija pojenja, prapracak!" je dejal. "Izdijala se je. Sedaj imamo samo še štiri deset mrličev na dan. Sedaj pa se pravi: vzdrži, ozdravi..."

Bil je Dr. Bockhorn. On in en Avstrijec sta edina zdravnik, ki sta vzdržala. Vsi drugi so poginili. Epidemija pa res počenja. Kako je to mogoče? Je, kakor da se je nas v resnici usmili nebo — ali pa so se omečila okamenela srca človeka?

Osem nas leži v prazni zdravniški hišici v sobi poleg dr. Bockhorna. Kako smo prišli semkaj? Pod seboj imamo slamo in odeli smo s štirimi plašči. Seydlitz, Schnarrenberg in artist nam strežejo. Dobivamo boljše hrano. Od kod? "Neki ruski oficir jo pošilja," mi razloži Seydlitz.

"Dosegel sem," mi je pravil nekega dne Dr. Bockhorn, "da bodo dvesto rekonvalescentov čez nekaj dni poslali v boljše podnebje."

Arnost Adamič:

Slamnat posredovalec

Kar obsedlo je letos spoštovana vdova Mihaela Mrcina. "V planine, makar na Triglav in še čez jo bova kresnila ljubi moj sine" — se je razgrel, ko je prišel iz urada, "moj dopust hočem pošteno izrabiti."

Sin, tudi uradnik pa ni dejal nič drugega kakor:

"Kje imate nahrbtnik, dereze, aparat in fotografsko stojalo, odeje, čevlje, izkaznico planinskega društva, cepin..."

"Tak neha, ti leksikon, neha," je kričal in si tiščal ušesa razboriti oče. "Zapomni si, v nedeljo greva in amen."

"Če je tako, bom pa povabil še neko gospodično, moje znanico," je oznanil sin.

"Tako? Gospodično? Gospodično kar doma pusti, če se pa misliš oženiti, tvoja reč, ampak potem z bogom," je zrasel oče.

Tako je končal pogovor med Mihaelom in malodušnim sinom. — V nedeljo sta se pa zarinila v preobložen kamniški vlak, ki je odvijal iz Šlake in ju ostavil v Kamniku. Občudovanja vreden je bil turist Mihael. Ze zunanost je preprečevala: nove gojserce, svetlorjave, do kolen podvite nogavice, nad poraženimi stegni mahadraye

hlače, nov zelen in natlačen nahrbtnik iz katerega je opetalo dolgo stojalo. Velikostno in sam s seboj zadovoljen je predstavljaj okovane čevlje po tlaku, za njim je pa pobiral stopinje Pero, čegar pogledi so sumljivo uhajali nazaj v gnečo. Vse je vrvelo, otvorene zdravilne, podjetnih oči in z dolgimi koraki jih je neval navdušenje ven v objem deviških planin.

Očetu so kmalu pridrsle potne kaplje izza čepice, obrisal si je čelo in pogledal za sinom. O, mladina, kako je mehkužna, niti dohiteti me ne more, si je laskal, ko je opazil sina daleč zadaj. Tik pred sinom je ugledal malo družbo: nekega gospoda, gospo in srčkano turistovo, ki je prišel v bližino prestrelega njegov pogled in se v zadregi zarljal v tla.

"Fietkana pa je ta mačica," je pomislil, in kako me je pogledala, da bi človek mislil... No kaj bi mislil? se je strogo vprašal, udaril s palico po tleh in pomiril pot.

Za Sedlom je zagrmelo. Družba je pospešila korake, ker se je izza Planjave prirnil rilec dež obetajočega oblaka. Mihael je sopoljal, včasih počival in se skrivaj oziral za mlado devičko, ki je nehoti vedno ušla njegov pogled, valed česar je prihajala v vedno večjo zadre-

go. Gospod Mihael si je vse te pojave tolmačil po svoje in se ogreval bolj in bolj. Prve kaplje so padle in morali so se za teči v kmečko hišo ob poti. Nenadoma se je vsulo z neba, kar hitro se je stemnilo in kazno je bilo, da ne bo a turo nič. V tesni bajtici so razločili svojo kramo in kmalu je oživel mirni kmetijski dom v živahnem direndaju, kajti tudi ostale turiste je nagnala nevihta pod streho.

Mihael je izpod redkih obrvi zasledoval vsak gib male mačice. Kot širokogrudni človek se je kmalu zapletel v pogovor z vsemi. Pod vplivom s seboj prisenega cvička ni niti opazil, da je mala družbica s Perom vred nekega molčeca. Tako široke volje je postal, da se je vse navzkriž seznanjal, bratil in pokroviljalo trpljal po ramah. Le kadar se je zagledal tja v kot, je takrat mu je nekako zastajala beseda.

"Pa vendar nisem že zaljubljen? Kaj? — E. Miha — o tempora — neha, neha, s takimi. Miha ti si vedno bolj nujen. Neha, torej, če ne se bo še kaj zgodilo." — Onega "kaj zgodilo" si ni znal raztolmačiti, niti ni bil take volje, da bi mnogo razmišljal, nego je v hipnem navdušenju dvignil čašo, napil in pomeškal lepi neznaniki, da sta se gospod in gospa spogle-

dala in je gospodična Lina zardela, še Peru je zagomazelo po hrbtu.

Deževalo je brez prestanka in ko se je sklonil večer v dolino je bil položaj v bajti takle: med razkopanimi nahrbtniki kakih deset turistov v tihih pogovorih, Mihael hodi z dolgimi koraki iz kota v kot in nekaj premišluje, na klopi pri peči ždi Pero, v nasprotnem kotu med oknom sedi med zdehaajočima rednikoma Lina in molči.

"Bog daj, ali hočete v slamo na pod, drugega ni pri hiši." Prijazne in dobrodušne so bile besede gospodarja, ki je stal s prižigano svetiljko med vrati. Lina je vstala in se odpravljala. Mihael je ročno popadel nahrbtnik in ji sledil. Kmetič je na podu posvetil, da so se gostje med šalami in dobro voljo vgnezdili na dišča ležišča. Lina in starši so si zbrali prostor ob slamnati kopici. Mihael se je pa skobacal prav na vrh...

Dežek je zaigral uspravanko, kmalu je vse utihnilo. V daljavi je pogrmevalo. Gospod Mihael je začel smrteti... Nek drug gospod tudi... Zauzemelo je v slami, tu, tam... Morda miška... Ali pa ne... Nočne ure so se pretakale... Mihael je sanjal... In se premetaval... Tiha noč...

Rezek napol zadušen krik je v jutru planil v zaspano tišino. Mihael se je preplasil strešnih: pod njim se je nekaj krivilo, stokalo, praskalo. Še predno se je zdrnil, se je vsa razmršena in neznanako ogorčena izpod njega izkopala — Lina. Gospod in gospa sta skočila na noge, prepadenega Mihaela, ki ga je obstopila gruča zaspanih prenočevalcev, je zdajci nahrulil do tal ogorčeni oče.

"Slišite gospod! Vi, vi ste..."

"Mihael Mrcina, prosim. Verujte! Jaz ne vem kako je bilo kaj takega mogoče. Morda, morda sem ponoči zdrnil s kupa, v spanju in na gospodično. Verujte, brez namenov, o, brez..."

Ves je bil preplašen in tako neboljen v svoji zadregi, da je prasnala družba v huronski smeh. Mihael je vlek iz las senene bilke in ponižno ustavljal z roko ploho dobro merjenih opask in zbadljivk. Najraje bi jo popihal. Baš je nameraval izvršiti junaški sklep, je pa stopil Pero pred očeta in povlekel za seboj tresoč se Lino.

"Ta gospodična je moja znanica Lina. Dovoli, da te seznamim: gospod in gospa Muc. — Moj oče Mihael Mrcina. Tako. Vzela bi se z Lino, službo imam dobro, samo trmast ne bodi oče..."

"Če je pa taka" — je med splošnim navdušenjem dostavil Muc — "jaz sem že privolil, ako vam je prav, gospod Mrcina, naj pa kar drži."

"Lump! Lumpacij! Če ni bilo vse dogovorjeno, a? — Pa naj bo, drži."

Napisano za Prosveto.

Gostilničar (gostu, ki prižiga užgalico za užgalico in lače nekaj pod mizo): "Kaj pa iščete?" Gost: Ena užgalica mi je padla na tla, pa je kar ne morem najti!"

FARMA NA PRODAJ

Proda se lepa velika farma, "dva forty", 35 akrov je oranega in drugo je šuma. Vzrok prodaje je bolezen. Vsa potrebna poslopja. Hiša je pet sob spodaj in tri sobe zgorej, spodaj pod vso hišo je klet, v hiši je voda in elektrika. Moderno narejena štala, voda in elektrika v štali, živina si sama odpre vodo, kadar je žejna. Šest molznih krav, tri lanskega leta telice, trije konji, dva delavna in en mlad, 8 mesecev star konj. 40 kokoši. Garaža za dve kani. Vse potrebno farmarsko orodje. Iz šume se da napraviti nad dva tisoč dolarjev na lesu. Pol milje do šole, pol milje do ceste in do prodajalne, miljo in pol do prve in šest milj do druge železnice. Cena vsemu temu je samo \$5.500. Polovico je plačati takoj, ostalo pa na lahke obroke. Ako resno mislite iti na farmo, tu se vam nudi sedaj zelo ugodna prilika v slovenski naselbini. Pridite osebno pogledati, ali pa pišite za vsa nadaljna pojasnila lastniku, na naslov: Mike Puskarič, P. O. Box 66, Limestone, Mich.

(Adv.)

RAZNE ZANIMIVOSTI

BERLIN SE AMERIKANIZIRA

V Berlinu bodo v kratkem izročili svojemu namenu velikansko palačo, ki se imenuje "Europa-haus" (palača "Evropa"). Palačo so gradili 6 let, 1. maja je bil prvi del palače že gotov in o-tvorjen. Palača je veljala 11 milijonov zlatih mark.

Palača ima 10 nadstropij. Večji del bo zasedla industrijska družba za proizvodnjo dušika, potem sindikat za izdelovanje bary in še neke druge družbe, ki bodo razvrstile svojih 700 uslužbencev na prostoru, ki meri 20.000 kv. metrov. Telefonska centrala ima 640 vodov, med temi je 200 lastnih vodov v Franciji, v Luksemburg in na vse strani Nemčije.

V palači pa bodo otvorili tudi prvi "dnevni hotel" v Nemčiji. Tujcu, ki pride jutraj v Berlin, zvečer pa zopet odpotuje, ne bo treba več najemati za umivanje itd. drage sobe za 24 ur, ampak bo imel vse na razpolago, kar potrebuje, za 2 do 3 marke dnevno. Vsaka od 1000 sob tega "dnevnega hotela" bo imela kopalnico, na razpolago pa bo gostom tudi pralnica, telovadnica, krojaška delavnica, potovalna pisarna, menjalnica in pisalni stroji.

V palači "Evropa" bo skupno prostora za 30 tisoč oseb. Vsako uro pa prepeljejo lahko na dvigalih do 3000 oseb od nadstropja do nadstropja.

AMERIŠKA MLADINA SREČNEJŠA OD EVROPSKE

Ravnatelj Avstrijsko-ameriškega zavoda za vzgojo (Institute of Education) dr. Dengler je imel na Dunaju predavanje, v katerem je opisal ameriško mladino.

Med tem ko ima evropska mladina s tradicijami posvečeno, glede vrlin v stoletjih preizkušeno, a tudi kar se tiče napak tega časa, je ameriška šola v neprestajnem presnavljanju. Kdor je sam dolgo živel v Ameriki in videl razvoj posebno zadnjih let na svoje oči, si ne bo upal kdo ve kako hvaliti ameriške mladine, o kateri so svojčas krožili posebni reki in pregovori. Izven dvoma je, da je povprečna naobrazba evropskega dijaka višja od naobrazbe ameriškega študenta. To dejstvo je še resnično. V besedici "še" pa leži odločilnost primere. Kajti tudi evropskim dijakom pomeni študij konec koncev uspeh in kruh. V dejstvu, da evropski dijak tudi po žilavem študiju ne najde odprte poti v svet, v tem dejstvu tiči tragika povojne generacije. Te grenke tragike pa ameriška mladina ne pozna. Ostala ji je prihranjenost. Ameriški študent je nedvomno manj kompliciran, bolj zdrav in dela z večjim veseljem, z večjim pogumom ter gleda v negotovo bodočnost z večjim zaupanjem. Za delo prime, kjer se mu le nudi prilika. Stremi za uspehom, ima veselje do dela, je optimist in, kar je še odločilnejše, važnosti, srečnejši.

Predavatelj je zaključil z željo, da bi se mladina obeh kontinentov zblížala. Dovest do tega zblížanja, to je naloga rodu, ki je sam preizkusil tegobe svetovne vojne.

Za kaj izdajajo Angleži svoj denar

"Economic Journal" objavlja zanimivo statistiko o tem, za kaj vse izdajajo Angleži svoj denar. List je izračunal na podlagi vseh mogočih podatkov, da znaajo povprečni letni dohodki prebi-

valstva v Angliji 4188 milijonov funtov, skoraj 21 milijard dolarjev. Od te velikanske svote rabijo Angleži na leto za hrano 29,1 odstotka, na stanovanje 12,3 odstotka, za obleko 10,4 odstotka, za potovanje 5,7 odstotka, za tobak 2,8 odstotka, za bave in sport 2 odstotka, za ske namene 1 odst., za čtivo odst., za razne malenkosti odst., v hranilnice znosijo odst., za razne druge izdatke porabijo 4,4 odstotke.

Ljudje splošno mislijo, da rabijo Angleži mnogo denarja za jed, pijačo in zabavo; statika pa kaže, da to ne drži. Z jejo Angleži res precej, skleno desetino svojih dohodkov toda pri tem je treba pomeniti da gre od tega denarja zaradi skokega davka na alkoholne pije prav lep del v državno blagajno.

Praznovorni Nemci

Iz občine Wittau je dobila ka nemška knjigarna sledečo smo:

V nekem koledarju, ki sta izdali leta 1926., sem bral imati vi v zalogi razne "knjige. Nas mučijo čarovnice naša živina gine. Zato vas šim, da mi pošljete v vašem ledarju omenjene tajne knjigke samo take, ki so za ganjanje čarovnic."

Te je "kultura" dvajset stoletja!

Prvi nebotičnik na Dunaju

Na Dunaju še nimajo nebotičnikov v pravem pomenu besker je to preprečeval dosedaj ljavni stavebni red. V najnovšem času pa so dovolili zgradbo nebotičnikov in tako do v dunajski "Herrengasse" čeli zidati v kratkem 10 nadstropij visoko poslopje. Dosed imele najvišje stavbe na Dunaj komaj po 7 nadstropij.

PRIDRUŽITE SE

VELIKEMU IZLETU

DNE 29. MAJA TEGA LETA, NA ORJAŠKEM PARNIKU

MAJESTIC

od White Star Linije, kateri prevozi v pet in pol dneh. Na parniku bo izvrstna posluha, dobra jedila in pijača; velike zračne kabine in prostorne društvene dvorane.

Velik popust se dobi, ako se vzame povratna karta.

Za pojasnila obrnite se na:

KASPAR AMERICAN STATE BANK

1900 BLUE ISLAND AVE.

CHICAGO, ILL.

Tiskarna S. N. P. J.

SPREJEMA VSA

V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. Cene zmernne, unifjako delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue

CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTMENA POJASNILA